

Pomagajmo revnim šolskim otrokom!

Obletnica smrti škofa Antona Martina Slomškega, ki se je slovesno obhajala v vseh dolah Jugoslavije, je postavila mladini pred oči podobo Slomškega kot velikega ljubitelja, učitelja in vzgojitelja slovenske mladine. Šolarji in dijaki so si vtisnili v spomin in srce sliko moža, ki je vzor vsestranske krepkosti in požrtvovalne ljubezni do Boga in Cerkev, naroda in domovine. Obletnica Slomškova — bodisi njegove smrti (24. septembra 1862) ali njegovega rojstva (26. novembra 1800) — pa se ne tiče samo mladine, marveč tudi odraslih. Slomšek je s svojim naukom in s svojim delom med našim ljudstvom neumrljivo živeči pridigar dolžnosti do šole in do šolskih otrok. Slomšek je mladino zbiral okoli sebe, jo učil, zanjo pisal knjige, sestavljal pesmi, ji oskrboval šole. Stori pa je za mladino še več. Podpiral jo je gmotno ter skrbel zanjo kot oče, ki oskrbuje otroke s hrano, obleko in vsem za življenje potrebnim. Tudi ta stran Slomškove ljubezni do mladine se ne sme pozabiti, marveč mora nam vsem biti v spomin in pobudo, da storimo zlasti v tako težkih časih, kot so sedanj, tudi v gmotnem oziru za šolsko mladino vse, kar je potrebno.

Bližajo se hladni jesenski in še hladnejši zimski dnevi. Z njimi se bliža za mnoge otroke zlasti v podeželju trpljenje radi pomanjkanja hrane in obleke. To velja posebno še za kraje, kjer morajo otroci prehoditi dolgo pot, preden pridejo v šolo. Če so starši imovitejši, dačo otrokom pred odhodom v šolo dober za-

jutrn in s seboj izdatno malico, da se v odmorih okrepčajo. Ubožni starši pa ne morejo dati otrokom ne zadostnega jutrnjaka ne kakšne malice, ki bi bila vredna takšnega imena. V vinorodnih krajih ponekod nadomeščajo mošt, vino ali celo žganje zdrav in tečen zajutrak. Slabo hranjeni otroci, ki v hladnem času navadno tudi še prezebajo, ne morejo slediti pouku in tako zaostajajo. Izkustveno je dokazano, da je šolski napredek tesno povezan z zadostno in pravilno prehrano mladine in od nje odvisen. Tako je to vprašanje ne samo vprašanje telesnega zdravja in razvoja mladine, marveč tudi učnega in vzgojnega napredka mladine.

K rešenju tega perečega vprašanja dosti pomagajo šolske kuhinje. Ta ustanova je tudi v naši ožji domovini znana, vendar pa ni tako razširjena, kakor bi zaslužila po svojem namenu. V šolskem letu 1938/39 je bilo po izkazu statistike v Sloveniji 112 šolskih kuhinj. Organizirane so bile različno. Nekatere so dajale otrokom samo malico, druge poleg zajutrnja tudi malico in večerjo, nekatere samo obed, druge zajutrak in obed. Povprečno so obratovalle štiri in pol meseca: v pozni jeseni in pozimi. V tej dobi so izdajale povprečno dnevno 1272 zajutrkov (mleko, kruh, čaj), 4147 obedov, 2143 malic (kruh, mleko, čaj) in 191 večerij. Dnevno je bilo izdanih 7753 obrokov hrane, in sicer 5253 otrokom. V vsem obratovalnem času je torej bilo izdanih 736 tisoč 535 obrokov. Stroškov s prehrano otrok so imele te kuhinje, odkar obstojajo, 1.830.587

dinarjev. Podpore so te kuhinje prejemale v denarju od banovinske uprave, občin, raznih društev in zasebnikov, v naturalijah (v blagu) pa od zasebnikov.

Šolske kuhinje so torej mnogo dobrega storile za revno šolsko mladino. Toda premalo jih je in tiste, ki poslujejo, nimajo dovolj sredstev. To spoznanje je sedanjega prosvetnega ministra, voditelja slovenskega naroda dr. Antona Korošca nagnilo k temu, da je izdal odredbo o ustanavljanju šolskih kuhinj s pozivom, da zaščitimo šolske otroke pred gladovanjem. K sodelovanju se vabijo banovinske uprave, občine, odbori Jugoslovanske zveze za zaščito otrok, pomladek Rdečega križa, ženska, dobrodelna in socialna društva. Pobuda voditelja našega naroda je izšla iz spoznanja globoke socialne potrebe, ki je v sedanjem času še bolj pereča, kot je bila prej. Širi se storišče in z njim pomanjkanje, ki udarja otroke mnogo huje kot starejše. Ne pustimo otrok stradati! Gre za bodočnost našega naroda. Šolske kuhinje povsod, kjer so potrebne! Poleg banovinske uprave, ki bo gotovo storila vse, kar more, naj občine krepko podprejo ustanovitev in poslovanje teh ustanov, ker s tem delujejo v dobro potomstvu lastnih občanarjev. Kličemo pa tudi vsa dobrodelna društva, osobito članice Marijinih družb in Dekliških krožkov k sodelovanju pri velikem delu obrambe slovenskih otrok pred gladovanjem in zmrzovanjem.

Vse za našo mladino!

Ing. Wenko Boris:

Živinoreja v Solčavi

Trdo je delo solčavskega kmeta

Ena najlepših točk naše Slovenije je prekrasna Logarska dolina s slapom Savinje in planinskimi Okrešljem.

Logarska dolina je vsaj po imenu vsakomur znana. Malokdo pa ve, da se imenuje občina in župnija, v kateri se nahaja, Solčava. Ta razsežna občina, sredi gorskih orjakov Savinjskih planin, je svet zase. Daleč proč od obljudenih krajev živi svoje lastno življenje. Zemlja je le redko naseljena. Saj je velik del površine nerodovit gorski svet, skalovje. Ostanek je večidel gozd, ki je pač glavno bogastvo teh krajev. Obdelane zemlje je le malo. Saj je dolina ozka, obronki hribov pa tudi ne nudijo prevelike možnosti za poljedelstvo. Podnebje je hladno in pogosto tudi deževno, zime so dolge. Gorske kmetije v Solčavi žanjejo šele septembra. V hladnih poletjih je nevarnost, da pšenica sploh ne dozori. Zgodi se tudi, da zgodnji jesenski sneg s svojo belo odejo pokrije nepožeto žito, kmetov kruh. Takoj po žetvi, v septembru, morajo kmetje že tudi sejati ozimino. Tako je mesec september najhujši mesec dela za gorskega kmeta.

Trdo je kmečko delo solčavskega kmeta. Toda prelepa je tudi narava in velike ter ponošne so kmetije, ki kraljujejo na posameznih vrhovih, daleč druga od druge. Iznajdljiv je gorski kmet in spreten. Vsak je sam tesar, kovač, žagar, mlinar. Saj ne more drugam po obrtnika. Vodno silo si zna spretno ukrotiti za svoje stroje. Na vodni pogon se melje žito, se reže les, seka smrečje za steljo, se mlati, žaga in tudi cepi drva. So kmetije, ki na vodni pogon vozijo gnoj na njivo in pridelke domov. Mnogi so tudi uredili lastne elektrarne. Stroj za cepljenje drv je iznajdba solčavskih kmetov in ga drugje še nisem našel.

Solčavska živinoreja do osnivanja mariborske oblasti

Na gorskih obronkih in ravneh so dobri travniki in pašniki, ki so osnova za razvoj

solčavske živinoreje. Tu zraste trdna in zdrava živina v najpriprostejših naravnih razmerah. Pogosto se tele rodi na planini in gospodar izve za to šele zvečer, ko kravo pogreša in jo gre iskat. Ta živina ne pozna mehkužne razvajenosti kakor jo najdemo v ravninskih hlevih. Glavne živinorejske panoge so govedoreja in ovčarstvo. Tu je najboljši okoliš slovenske ovčje pasme, ki je znana pod imenom solčavsko-jezerska ovca. V Solčavi najdemo še tudi prvotno domačo svinjo naših krajev, ki je črne barve in se pase vse poletje po visokih planinah. Tudi ta je trdna in ne pozna bolezni.

Goveja živina, ki jo goji solčavski kmet že od pamtiveka, je naša domačegrudna bela slovenska živina, ki jo po nepotrebnem včasih imenujejo tudi marijadvorsko.

V Solčavi so dani vsi naravni pogoji za uspešno živinorejo, pa tudi kmet je izobražen in dovzeten kakor le redkokje v dolini. To so že zdavnaj poznali živinorejski strokovnjaki, zlasti še pred veliko vojno deželni živinorejski nadzornik Jelovšek in njegov takratni asistent Zupanc. Oba sta neštokrat obiskala te kmete, jim svetovala in jih dramila. Po nizkih cenah so semkaj leto za letom uvažali plemensko živino bele pasme iz najboljših gornještajerskih rej in tako počasi ustvarili v Solčavi dobro živinorejo.

Novi časi — nove potrebe

Po vojni je mariborska oblast, čije kmetijski oddelek je vodil ing. Zidanšek skupno z živinorejskim referentom Zupancem Martinom, pridno kupovala plemenske bika v Solčavi in jih dodelila širom spodnje Štajerske. Ti biki so se v dobrih rokah odlično razvili.

Toda prišli so novi časi. Nastopila je moderna reja, ki je zahtevala plemensko odbiro po točnem sistemu: selekcijo, rodovno knjigovodstvo in molzno kontrolo. In tedaj je Solčava zaspala in pričela umirati. Nikdo ni več

kupil plemenjakov v teh krajih, nobenih prispevkov ni več bilo.

Solčava je razumela klic časa

Ko sem prišel ob koncu leta 1935. kot okrajni kmetijski referent v Gornjigrad, kamor spada tudi Solčava, sem našel v okraju že tri selekcijske edinice. Obstojala je tudi zamisel za osnivanje dveh nadaljnjih. Toda na Solčavo ni nikdo mislil, ker so bile stvarne in navidezne ovire prevelike. Toda kmalu se mi je posrečilo navezati strokovne stike s par mlajšimi gospodarji. Njihov napredkaželjni duh mi je dal pogum, da sem 23. maja 1937 sklical sestanek kmetovalcev v Solčavi, kjer sem jim predaval o bistvu in pomenu plemenske odbire. Našel sem odziv. Osnovali smo takoj pripravljalni odbor, v katerem so bili Logar kot predsednik, Mecsenik kot tajnik in blagajnik ter še Robanov France. S 1. junijem je začelo osem posestnikov z molzno kontrolo. Dne 16. in 17. septembra pa smo sprejemali krave in našli pri osmih članih 29 krav, ki smo jih sprejeli vse v knjigo A. Knjige B vobče nismo osnovali, ker želimo, da bo Solčava rejski center, kjer se naj drugi kraji zalagajo s plemensko živino.

Dne 25. marca 1938 je bil ustanovni občni zbor. Dosedanji pripravljalni odbor je postal stalni društveni odbor, ki še danes vodi društvo. Pritegnila se je še mlada učiteljica Tonica Antloga kot tajnica. Ona vodi tajniške in rodovniške posle in tudi del molzne preizkušnje še vedno pridno in požrtvovalno.

Društvo po dveletnem delu

Društvo ima danes za seboj že dve polni leti dela. Brez pretiravanja lahko rečem, da je bilo delo uspešno. Molzni zaključki so odstotni, dasi molznost v teh trdih razmerah ni visoka. Dodeljeni plemenjaki so zapustili precej dobrega naraščaja. Zlasti so Solčavčani takoj zopet pričeli z vzrejo plemenjakov in pri tem so dosegli naravnost odlične uspehe. Že leta 1939. sta bila prodana dva dobra